

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Кафедра педагогіки дошкільної, початкової освіти
та освітнього менеджменту

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИЦТВО ЛІНГВО-ДИДАКТИЧНИМ РОЗВИТКОМ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Методичні рекомендації до вивчення курсу
для здобувачів другого (магістерського)
рівня вищої освіти
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
денної та заочної форми навчання

Мукачево
МДУ 2022

УДК 37.09:[37.015.31:81:37.026:37.011.3-053.4](072)(075.8)

*Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною
радою Мукачівського державного університету
протокол № 11 від 23.06.2022 р.*

*Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри педагогіки
дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту
протокол №14 від 24.05.2022 р.*

Укладач

Атрощенко Т.О. – д-р. пед. н., проф. кафедри педагогіки
дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту МДУ

Рецензент

Іванова В.В. – д-р. пед. н., доц. кафедри теорії та методики
дошкільної освіти

**О-64 Організація та керівництво лінгво-дидактичним
розвитком дітей раннього та дошкільного віку:** методичні
рекомендації до вивчення курсу для здобувачів другого (магістерського)
рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» денної та
заочної форми навчання /Укладач: Т.О.Атрощенко. – Мукачево: МДУ,
2022. – 40 с.

Анотація.

У навчально-методичному виданні представлені рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Організація та керівництво лінгво-дидактичним розвитком дітей раннього та дошкільного віку». Зокрема, методичні рекомендації до вивчення тем лекційних занять, плани практичних занять з питаннями для самоконтролю, завдання для самостійної роботи здобувачів. Рекомендовано для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» денної та заочної форми навчання.

© МДУ, 2022

Зміст

ВСТУП	4
ЗМІСТ КУРСУ «ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИЦТВО ЛІНГВО-ДИДАКТИЧНИМ РОЗВИТКОМ ДІТЕЙ РАННЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»	7
ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ	10
ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	17
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	24
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	28
ДОДАТКИ	31

Вступ

Вивчення дисципліни «**Організація та керівництво лінгводидактичним розвитком дітей раннього та дошкільного віку**» передбачено освітньо-професійною програмою для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» та укладено відповідно до цілей, вимог і змісту навчання по даній спеціальності, закладених у Галузевих стандартах освіти – ОПП (галузь знань «Освіта/педагогіка»), та вимог, які висуваються до спеціалістів даного профілю. Дисципліна розглядається як складова змісту освітньої підготовки магістрів і побудована на відповідних теоретичних, наукових засадах та практичній підготовці. Зміст курсу є доступним для здобувачів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» і розрахований на засвоєння його кожним здобувачем. Основним завданням викладача є формування у здобувачів відповідних теоретичних знань, надання їм практичної спрямованості та формування вміння використовувати їх у практичній діяльності (житті).

Загальними завданнями оцінювання є: визначення рівня навчальних досягнень здобувачів; стимулювання їх мотивації до здобуття знань; визначення рівня здібностей здобувачів, їх потреби у додатковому навчанні; виставлення відповідної оцінки.

Мета навчальної дисципліни – оволодіння здобувачами основами організації та керівництва мовленнєвим розвитком дітей раннього та дошкільного віку.

Завдання навчальної дисципліни: озброєння майбутніх фахівців теоретичними знаннями, лінгвістичними, лінгводидактичними, психофізіологічними засадами навчання рідної мови; формування професійно-мовленнєвої компетентності щодо розвитку мовлення дітей дошкільного віку, навчання їх рідної мови, виховання мовленнєвої культури відповідно до державних вимог; вивчення основ моніторингу мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку.

Навчальна дисципліна «Організація та керівництво лінгво-дидактичним розвитком дітей раннього та дошкільного віку» зорієнтована на підготовку компетентних фахівців та покликана сприяти засвоєнню здобувачами: теоретичних основ мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку; наукових знань з мовознавства, які є обов'язковою умовою ефективності розробки навчальних технологій мовленнєвої діяльності та спілкування дітей дошкільного віку з кожного розділу методики; знаннями з методики розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей від народження до 6 років; умінь і навичок планування різних видів роботи з розвитку мовлення, навчання мови та основ керівництва мовленнєвим розвитком дітей раннього та дошкільного віку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Організація та керівництво лінгво-дидактичним розвитком дітей раннього та дошкільного віку» здобувач повинен:

знати: наукові філософських, психологічних, природничих засад побудови методики навчання рідної мови в закладі дошкільної освіти; традиційні й сучасні технології мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку; специфіку професійно-мовленнєвої діяльності вихователя закладу дошкільної освіти; компетентнісний підхід як основу організації роботи з розвитку мовлення в закладі дошкільної освіти; роль керівника та вихователя-методиста в організації роботи з розвитку мовлення у закладі дошкільної освіти; роль головних спеціалістів управління освіти в організації роботи з розвитку мовлення дітей у ЗДО; сутність принципів наступності й перспективності навчання дітей рідної мови в ЗДО і першому класі.

уміти: здійснювати діагностику мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку; застосовувати в роботі з дітьми раннього та дошкільного віку традиційні та сучасні технології мовленнєвого розвитку; здійснювати моніторинг мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку; планувати різні види роботи з розвитку мовлення, навчання

мови, виховання мовленнєвої культури в різних вікових групах закладу дошкільної освіти.

Набуті компетентності, що їх забезпечує вивчення дисципліни: Загальні:

ЗК02. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК04. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК05. Здатність працювати в команді.

ЗК06. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові, предметні):

СК 1. Здатність організувати освітній процес у закладах дошкільної освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій.

СК 2. Здатність здійснювати методичний супровід освітньої діяльності закладу дошкільної освіти.

СК 6. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність з метою підвищення психолого-педагогічної компетентності вихователів, батьків, громадськості.

СК 9. Здатність до самоосвіти, самовдосконалення, самореалізації в професійній діяльності та до конкурентної спроможності на ринку праці.

СК 11. Здатність організувати освітній процес у закладах вищої освіти використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій.

СК 12. Здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища ЗВО.

СК 13. Здатність організувати навчально-пізнавальну та виховну діяльність здобувачів ЗВО, організації їх самостійної, пошукової роботи, участь у роботі кафедри, в організації та проведенні семінарів, конференцій, педагогічних читань, виставок, конкурсів, у розробленні навчально-методичних матеріалів щодо покращення якості роботи та професійної майстерності.

ЗМІСТ КУРСУ

«ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИЦТВО ЛІНГВО-ДИДАКТИЧНИМ РОЗВИТКОМ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 1. Теоретичні засади мовленнєвого розвитку дітей раннього і дошкільного віку

Вступ. Дошкільна лінгводидактика – наука про становлення і розвиток мовлення дітей раннього та дошкільного віку. Характеристика сучасного етапу розвитку української дошкільної лінгводидактики. Закономірності мовленнєвого розвитку дітей раннього і дошкільного віку та їх врахування в практичній діяльності вихователя ЗДО.

Тема 2. Традиційні й сучасні технології мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку

Використання загально-педагогічних технологій в практиці розвитку мовлення й навчання дітей рідної мови (проектні технології, ейдетика тощо). Технологія раннього навчання Гелена Домана (читання), технологія раннього інтенсивного навчання грамоти М. Зайцева; Методика використання схем-моделей у лексико-граматичній роботі К. Крутій; Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника (Т. Піроженко); Навчання раннього читання за методикою Л. Шелестової.

Тема 3. Професійно-мовленнєва діяльність вихователя закладу дошкільної освіти

Мовлення вихователя як зразок та передумова ефективного мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку. Педагогічні засади культури мовлення вихователя ЗДО. Мовленнєвий етикет вихователя. Організація професійно-мовленнєвого спілкування вихователя з дітьми.

Консультаційна робота з батьками з питань мовленнєвого розвитку дітей. Культура міжнаціонального спілкування – основа професійної діяльності вихователя в умовах полікультурного регіону. Формування готовності майбутнього вихователя до навчання дітей рідної мови у процесі фахової підготовки.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МОНІТОРИНГ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 4. Компетентнісний підхід як основа організації роботи з розвитку мовлення в закладі дошкільної освіти

Компетентнісний підхід в дошкільній освіті. Сутність компетентності й компетенції як педагогічних категорій. Види мовленнєвих компетентностей та шляхи їх формування у дітей дошкільного віку. Комунікативна компетентність, її структура та загальна характеристика. Особливості використання інноваційних технологій в процесі формування мовленнєвих компетентностей дошкільників (фонетичної, лексичної, граматичної, мовленнєвої).

Тема 5. Роль керівника та вихователя-методиста в організації роботи з розвитку мовлення у закладі дошкільної освіти

Функції керівника ЗДО в організації роботи з розвитку мовлення. Функції вихователя-методиста в організації роботи з розвитку мовлення. Форми організації методичної роботи в ЗДО з формування мовленнєвої компетентності дітей раннього та дошкільного віку. Види і зміст методичного контролю стану мовленнєвого розвитку дошкільників. Види перевірки роботи з розвитку мовлення, яку здійснює вихователь-методист. Схеми перевірок. Форми методичного контролю. Спостереження та аналіз заняття з розвитку мовлення. Алгоритм аналізу. Спостереження та аналіз роботи вихователя з розвитку мовлення в повсякденному житті. Схема аналізу.

Тема 6. Планування роботи з розвитку мовлення в ЗДО

Види планування (перспективний і календарний) роботи з розвитку мовлення в ЗДО. Форми та засоби планування. Специфіка планування роботи з розвитку мовлення в ЗДО на заняттях (види і типи мовленнєвих занять, їх кількість, тематика й зміст). Специфіка планування роботи з розвитку мовлення поза заняттями (під час режимних процесів, екскурсій, відвідувань театру, свят і розваг). Планування індивідуальної роботи з розвитку мовлення.

Тема 7. Робота з розвитку мовлення в управлінні освіти

Роль головних спеціалістів управління освіти в організації роботи з розвитку мовлення дітей у ЗДО. Зміст тематичної перевірки з розвитку мовлення в ЗДО. Вивчення стану мовленнєвого розвитку дітей управлінням освіти. Вимоги до складання документації. Планування роботи з розвитку мовлення в управліннях освіти. Кваліметричний підхід в оцінці роботи ЗДО з формування мовленнєвої компетентності дошкільників. Форми підвищення кваліфікації вихователів. Керівництво роботою творчих груп, клубів молодих педагогів.

Тема 8. Контроль за дотриманням принципів наступності й перспективності навчання дітей рідної мови в ЗДО та в початковій школі

Сутність принципів наступності й перспективності навчання дітей рідної мови в ЗДО і першому класі. Звуковий аналітико-синтетичний метод навчання грамоти та шляхи його реалізації в мовній освіті дошкільників. Підготовка руки дитини до письма як передумова формування мовленнєвої компетентності. Діагностичні методики обстеження мовленнєвої готовності дітей до школи.

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО- МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 1. Теоретичні засади мовленнєвого розвитку дітей раннього і дошкільного віку

План

1. Вступ.
2. Дошкільна лінгводидактика – наука про становлення і розвиток мовлення дітей раннього та дошкільного віку.
3. Характеристика сучасного етапу розвитку української дошкільної лінгводидактики.
4. Закономірності мовленнєвого розвитку дітей раннього і дошкільного віку та їх врахування в практичній діяльності вихователя ЗДО.

Література: 1 – 8.

Методичні рекомендації. У даній темі розглядається дошкільна лінгводидактика як цілком сформована самостійна галузь педагогічної науки, яка ґрунтується на міцних наукових засадах, збагачена досвідом навчання дітей української мови, розвивається за загальними законами лінгводидактики і має особливості, що відрізняють її від шкільної (початкової, середньої і вищої ланки) лінгводидактики. Вона характеризується поліфункціональністю, що виявляється у різних напрямках її функціонування, нормативністю, що означає регламентованість провідних її положень, та варіативністю, що знаходить своє втілення у чинних програмних документах. Задля оволодіння теоретичними засадами мовленнєвого розвитку дітей раннього і дошкільного віку доцільно:

1) опрацювати підручник «Дошкільна лінгводидактика» (Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник / За ред. А.

М. Богуш. - К.: Вища шк., 2007. - 542 с.), зокрема опрацювати теми: Українська дошкільна лінгводидактика та її поняття. Методологічні засади лінгводидактики. Природничі засади лінгводидактики. Психологічні засади лінгводидактики. Педагогічні засади лінгводидактики. Лінгвістичні засади лінгводидактики. Методи наукового дослідження в дошкільній лінгводидактиці. Навчально-мовленнєва діяльність дошкільників. Мовленнєве спілкування як діяльність;

2) ознайомитись з дисертаційними роботами з проблеми розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного віку (Гавриш Н., Крутій Л., Кирста Н., Малиновська Н. та ін.), що уможливить розуміння сучасного етапу розвитку української дошкільної лінгводидактики;

3) закономірності мовленнєвого розвитку дітей раннього і дошкільного віку та їх врахування в практичній діяльності вихователя ЗДО доцільно розкрити, опираючись на положення Базового компоненту дошкільної освіти та чинної програми «Українське дошкілля».

Тема 2. Традиційні й сучасні технології мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку

План

1. Використання загально-педагогічних технологій в практиці розвитку мовлення й навчання дітей рідної мови.

2. Технологія раннього навчання Гелена Домана (читання), технологія раннього інтенсивного навчання грамоти М. Зайцева; Методика використання схем-моделей у лексико-граматичній роботі К. Крутій; Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника (Т. Піроженко); Навчання раннього читання за методикою Л. Шелестової.

Література: 1-10.

Методичні рекомендації. Тема розкриває сутність і зміст технологій мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку. Доцільним є вивчення традиційних, класичних технологій і технологій, розроблених нашими

сучасниками, відомими у дошкіллі науковцями-практиками. Доцільно ознайомитись із змістом дефініцій «інновація», «технологія» та «педагогічні інновації». Зокрема, зважаємо на те, що термін «інновація» міцно утвердився в мовній свідомості фахівців різного профілю, а власне інновації стали невід'ємною частиною їхньої професійної діяльності. Не винятком у цьому сенсі є й спеціалісти з дошкільної освіти, які будучи творчими та креативними особистостями генерують нові педагогічні ідеї, створюють новітні освітні продукти, напрацьовують новаторський психолого-педагогічний досвід, пропонують інноваційні підходи у навчанні, вихованні й розвитку дітей дошкільного віку. Евристичність – характерна риса діяльності працівників дошкільної освіти. Вони здатні на нестандартність у мисленні та професійних діях, на оригінальність і неповторність у проведенні різних навчально-виховних заходів, на вигадку, природовідповідну психіці дошкільника, на образне й виразне мовлення, доступне розумінню дитині, на позитивній емоційний контакт з вихованцями й на прояв інших здібностей, без яких неможлива системна освітня педагогічна діяльність, спрямована на реалізацію та удосконалення досягнень науково-педагогічного прогресу, на якісні зміни в процесах дошкільної освіти та забезпечення ефекту від педагогічних впливів.

Тема 3. Професійно-мовленнєва діяльність вихователя закладу дошкільної освіти

План

1. Мовлення вихователя як зразок та передумова ефективного мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку.
2. Педагогічні засади культури мовлення вихователя ЗДО.
3. Організація професійно-мовленнєвого спілкування вихователя з дітьми.
4. Формування готовності майбутнього вихователя до навчання дітей рідної мови у процесі фахової підготовки.

Література: 1-10.

Методичні рекомендації. Рекомендуємо взяти до уваги, що мова – це основний засіб людського спілкування; Людина позначила предмети, їхні властивості й відношення сполученням звуків, слів, внаслідок чого мова стала головним знаряддям мислення. Будь-яку думку можна виразити за її допомогою. Слово, позначаючи сукупність однорідних предметів, набуло узагальнених ознак і стало зрозумілим усім членам певного суспільства, що відіграло важливу роль у їх згуртуванні. Через мову думки набули чуттєво-сприйнятливої форми і перетворилися на засіб впливу на інших людей, тобто мова, відображаючи суспільну думку, стала одним із засобів розвитку суспільної свідомості як духовного продукту життя суспільства. Мова як засіб обміну досвідом, знаннями, почуттями, ідеями сприяла спілкуванню між людьми не лише певної соціальної групи або одного покоління, а й різних поколінь, відображаючи і зберігаючи особливості суспільної свідомості кожної історичної епохи.

Сучасна українська лінгводидактика послуговується такими філософськими уявленнями: мова - це суспільне явище; мова як засіб спілкування; суспільний характер походження мови, взаємозв'язок мови і мислення, слова і поняття; роль чуттєвого досвіду в розвитку мовлення; взаємозв'язок мови та історії народу, мови та поезії; практика - критерій істини.

Мовлення вихователя завжди вважалося і вважається сьогодні зразком та передумовою ефективного мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку. Саме завдяки їй педагог має можливість перевірити вірогідність існуючих мовних концепцій, зупинитися на одній з альтернативних програм навчання дітей мови, перевірити ефективність запропонованих науковцями методик навчання різних аспектів мови і мовлення. Кінцевим підсумком ефективності зусиль педагога, винагородою чи стимулом до подальших творчих пошуків буде мовленнєва діяльність вихованців - практичний результат професійно-мовленнєвої діяльності педагога.

Вивчення проблеми формування готовності майбутнього вихователя до навчання дітей рідної мови у процесі фахової підготовки доцільно розпочати з ознайомлення з Професійним стандартом «Вихователь закладу дошкільної освіти» (2021 р.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МОНІТОРИНГ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема 4. Компетентнісний підхід як основа організації роботи з розвитку мовлення в закладі дошкільної освіти

План

1. Компетентнісний підхід в дошкільній освіті.
2. Види мовленнєвих компетентностей та шляхи їх формування у дітей дошкільного віку.
3. Особливості використання інноваційних технологій в процесі формування мовленнєвих компетентностей дошкільників.

Література: 1-10.

Методичні рекомендації. Важливо ознайомитись з різними точками зору науковців щодо визначення поняття «компетентність», «компетенція» та «компетентнісний підхід». Розглянути особливості мовленнєвої компетентності дитини-дошкільника, види, шляхи, методи, засоби, технології її формування; значення у житті та подальшому навчанні у початковій школі. Рекомендовано ознайомитись з діагностичним інструментарієм визначення рівня мовленнєвої компетентності дитини-дошкільника та інноваційними технологіями її формування.

Тема 5. Роль керівника та вихователя-методиста в організації роботи з розвитку мовлення у закладі дошкільної освіти

План

1. Функції керівника ЗДО в організації роботи з розвитку мовлення.

2. Функції вихователя-методиста в організації роботи з розвитку мовлення.

3. Форми організації методичної роботи в ЗДО з формування мовленнєвої компетентності дітей раннього та дошкільного віку.

4. Види перевірки роботи з розвитку мовлення, яку здійснює вихователь-методист.

Література: 1-10.

Методичні рекомендації. Необхідно ознайомитись із річним планом роботи ЗДО, посадовою інструкцією керівника та вихователя-методиста. Визначити їхню роль в організації роботи з розвитку мовлення у ЗДО. Опрацювати матеріали на допомогу вихователю-методисту, які представляють зразки різних форм організації методичної роботи в ЗДО з формування мовленнєвої компетентності дітей раннього та дошкільного віку. Звернути увагу на тематику педагогічних рад ЗДО та методичні заходи, які стосуються проблем мовленнєвого розвитку дітей і сприяють підвищенню професійної майстерності вихователів.

Тема 6. Планування роботи з розвитку мовлення в ЗДО

План

1. Види планування (перспективний і календарний) роботи з розвитку мовлення в ЗДО.

2. Специфіка планування роботи з розвитку мовлення в ЗДО на заняттях (види і типи мовленнєвих занять, їх кількість, тематика й зміст).

3. Специфіка планування роботи з розвитку мовлення поза заняттями (під час режимних процесів, екскурсій, відвідувань театру, свят і розваг).

4. Планування індивідуальної роботи з розвитку мовлення.

Література: 1-10.

Методичні рекомендації. Ознайомитись з видами планів у ЗДО. Узагальнити інформацію про види і типи мовленнєвих

занять, їхню кількість, тематику й зміст у різних вікових групах. Визначити специфіку планування роботи з розвитку мовлення на заняттях та поза заняттями. Визначити особливості планування індивідуальної роботи з розвитку мовлення дітей у різних вікових групах.

Тема 7. Робота з розвитку мовлення в управлінні освіти

План

1. Роль головних спеціалістів управління освіти в організації роботи з розвитку мовлення дітей у ЗДО.
2. Зміст тематичної перевірки з розвитку мовлення в ЗДО.
3. Планування роботи з розвитку мовлення в управліннях освіти.
4. Кваліметричний підхід в оцінці роботи ЗДО з формування мовленнєвої компетентності дошкільників.
5. Форми підвищення кваліфікації вихователів.

Література: 1-10.

Методичні рекомендації. Ознайомитись з посадовою інструкцією головних спеціалістів управління освіти. Визначити їхні професійні функції, що стосуються організації роботи з розвитку мовлення дітей у ЗДО. Схарактеризувати зміст, план тематичної перевірки з розвитку мовлення в ЗДО. Розкрити значення дефініції «кваліметричний підхід» і на цій основі усвідомити сутність оцінки роботи ЗДО з формування мовленнєвої компетентності дошкільників. Рекомендовано ознайомитись з вимогами щодо підвищення кваліфікації вихователів, формами організації даного виду роботи. Визначити, наскільки це сприяє підвищенню професійно-мовленнєвої компетентності вихователів.

Тема 8. Контроль за дотриманням принципів наступності й перспективності навчання дітей рідної мови в ЗДО та в початковій школі

План

1. Сутність принципів наступності й перспективності навчання дітей рідної мови в ЗДО і першому класі.

2. Звуковий аналітико-синтетичний метод навчання грамоти та шляхи його реалізації в мовній освіті дошкільників.

3. Підготовка руки дитини до письма як передумова формування мовленнєвої компетентності.

4. Діагностичні методики обстеження мовленнєвої готовності дітей до школи.

Література: 1-10.

Методичні рекомендації. Рекомендовано ознайомитись із змістом принципу наступності та принципу перспективності. Вивчити вимоги початкової ланки освіти до мовлення дітей молодшого шкільного віку. Ознайомитись з концепцією НУШ та її завданнями щодо формування мовленнєвої компетентності учнів. Схарактеризувати діагностичні методики обстеження мовленнєвої готовності дітей до школи (А.Богуш). Ознайомитись із зошитами, які розроблені для підготовки руки дитини до письма.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Тема 1. Теоретичні засади мовленнєвого розвитку дітей раннього і дошкільного віку

Питання для обговорення:

- 1) Українська дошкільна лінгводидактика та її поняття.
- 2) Форми, методи, прийоми і засоби навчання дітей української мови.
- 3) Традиційні й сучасні технології мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку

Література: 1-9.

Питання для самоконтролю:

- Прочитайте, порівняйте та проаналізуйте визначення методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку в навчальній літературі:

а) Методика розвитку рідної мови дітей дошкільного віку - частина дошкільної педагогіки, що розробляє єдину систему навчально-виховної роботи з розвитку мовлення, узагальнює передовий досвід дошкільних закладів, досвід кращих вихователів-новаторів і сім'ї, процес засвоєння дітьми дошкільного віку усної рідної мови (Лещенко О. М. Методика навчання рідної мови і грамоти. - К.: Вища шк., 1972. - С. 3).

б) Методика розвитку мовлення - педагогічна наука, що вивчає закономірності педагогічної діяльності, спрямованої на формування мовлення у дітей дошкільного віку в дитячому садку (Бородич А. М. Методика розвитку речі дітей. М.: Просвещение, 1984. С. 4).

в) Методика розвитку рідної мови та ознайомлення дітей з навколишнім світом у дошкільних закладах - це педагогічна наука, яка вивчає закономірності розвитку мовлення дітей на різних вікових етапах, специфіку педагогічної діяльності, спрямованої на формування мовних навичок у дітей, форми, засоби, методи і прийоми навчання дітей рідної мови (Методика розвитку рідної мови і ознайомлення з навколишнім у дошкільному закладі / А. М. Богущ, Н. П. Орланова, Н. І. Зеленко та ін. К.: Вища шк., 1992. С. 5). Яке з наведених визначень, на вашу думку, є вичерпним? Чому? Перелічіть ознаки поняття «методика навчання рідної мови», які становлять сутність його визначення. Дайте відповідь на запитання: Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку - це частина дошкільної педагогіки чи самостійна наука? Що таке «лінгводидактика»? Чи входить методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку до лінгводидактики? Чи можна її назвати «дошкільною лінгводидактикою»?

- Прочитайте, порівняйте та проаналізуйте визначення предмета методики навчання рідної мови у навчальній літературі. Предметом її [методики навчання рідної мови] є

розроблення закономірностей, змісту, методів і форм роботи з розвитку мовлення дітей дошкільного віку в дошкільних закладах і сім'ї (Лещенко О. М. Методика навчання рідної мови і грамоти. К.: Вища шк., 1972. С. 3). Предметом вивчення методики є процес оволодіння рідною мовою як засобом спілкування в умовах виховання та навчання (Методика розвитку рідної мови і ознайомлення з навколишнім у дошкільному закладі / А. М. Богуш, Н. П. Орланова, Н. І. Зеленко та ін. С. 5). Яке з цих визначень найповніше характеризує предмет методики? Як би ви визначили предмет та об'єкт вивчення методики розвитку рідної мови у дошкільному закладі?

- Методологічною основою методики розвитку рідної мови є взаємозв'язок мови та поняття, мови та історії. Наведіть конкретні приклади того, як реалізується положення філософії про взаємозв'язок мови і поняття у безпосередній мовленнєвій діяльності дітей. Як має діяти вихователь відповідно до цього положення, збагачуючи словниковий запас дитини? Як реалізується положення про взаємозв'язок мови та історії у сучасній педагогічній практиці дошкільних закладів України та варіативних програмах навчання і виховання дітей? Наведіть конкретні приклади.

- Природничою основою дошкільної лінгводидактики є вчення О. Іванова-Смоленського про три основні форми тимчасових мовленнєвих зв'язків, які утворюються в корі головного мозку: словесний подразник - безпосередня дія дитини (С-Б); безпосередня дія - словесна відповідь дитини (Б-С); словесний подразник - словесна відповідь дитини (С-С). Визначте, впродовж якого вікового періоду діє кожний із цих видів тимчасових нервових зв'язків. Наведіть конкретні приклади.

- Методика навчання рідної мови послуговується психологічними поняттями: «єгоцентричне мовлення», «соціологізоване мовлення», «внутрішнє мовлення». З'ясуйте, хто з психологів об'єднав ці поняття? Як вони їх тлумачать? Як

співвідносяться, на ваш погляд, ці поняття? Поясніть сутність кожного з них. Чи вживається у цьому співвідношенні поняття «зовнішнє мовлення»?

Тема 2. Професійно-мовленнєва діяльність вихователя закладу дошкільної освіти

Питання для обговорення:

- 1) Мовленнєвий етикет вихователя.
- 2) Організація професійно-мовленнєвого спілкування вихователя з дітьми.
- 3) Консультаційна робота з батьками з питань мовленнєвого розвитку дітей.
- 4) Культура міжнаціонального спілкування – основа професійної діяльності вихователя в умовах полікультурного регіону.

Література: 1-10.

Питання для самоконтролю:

- Прочитайте наведені визначення мовлення.

Мовлення - це спілкування людей між собою за допомогою мови; мовна діяльність (Словник української мови. Т. 4. С. 770). Мовлення - це практичне користування мовою в конкретних ситуаціях і з наперед визначеною метою; це діяльність за допомогою мови, особлива психічна діяльність.

Мовлення - це: 1) спосіб існування і вияву мови, «мова в дії», мовний процес у багатьох його видах і формах (говоріння, писання, слухання, читання), мовчазна розмова із самим собою, обдумування свого чи сприйнятого від інших майбутнього повідомлення; 2) вияв процесу формування (а не втілення); 3) вияв одиниць мови усіх рівнів і правил їх поєднання; 4) засіб конкретизації спілкування (мовного спілкування) (Бабоч Н. Д. Основи культури мовлення. С. 11-12).

Визначте, яка з наведених дефініцій найповніше відображає поняття «мовлення»? Поясніть, як ви розумієте значення кожного з наведених визначень? У яких випадках у роботі з дітьми дошкільного віку потрібно вживати термін «мова», а в

яких «мовлення?» Проілюструйте свої міркування конкретними прикладами.

- Дайте визначення дефініції «мовленнєвий етикет вихователя». Обґрунтуйте його роль у створенні іміджу вихователя ЗДО.

- Відповідно до завдань професійно-мовленнєвого спілкування вихователя визначте, якими особистісними якостями і системою комунікативно-мовленнєвих умінь він має володіти.

- Ознайомтеся з прикладом скарбниці народної педагогіки - організацією дорослим мовленнєвого спілкування з малюком, створення ним позитивної емоційної атмосфери під час купання, переодягання, розважання у період, коли дитина не спить, під час ходи тощо. Доберіть зразки усної народної творчості, які супроводжують дії дорослого і дитини під час догляду за нею.

- Ознайомтеся з описом поведінки дітей в експериментальних ситуаціях: з іграшками, під час бесіди про книги, бесіди особистісного характеру. Визначте для кожної дитини провідну форму спілкування.

- Схарактеризуйте поняття «культура міжнаціонального спілкування». Чи необхідно розвивати її у дошкільників? Коли починати розвивати? Яким чином? Обґрунтуйте свою думку.

Тема 3. Компетентнісний підхід як основа організації роботи з розвитку мовлення в закладі дошкільної освіти

Питання для обговорення:

1) Сутність компетентності й компетенції як педагогічних категорій.

2) Види мовленнєвих компетентностей та шляхи їх формування у дітей дошкільного віку.

3) Комунікативна компетентність, її структура та загальна характеристика.

4) Особливості використання інноваційних технологій в процесі формування мовленнєвих компетентностей

дошкільників (фонетичної, лексичної, граматичної, мовленнєвої).

Література: 1-10.

Питання для самоконтролю:

- Представте змістову характеристику видів мовленнєвої компетенції дошкільників.

- Що таке компетентність, а що таке компетенція? Посильте свою думку визначеннями науковців.

- Визначте структуру та представте загальну характеристику комунікативної компетентності дитини-дошкільника.

- Назвіть інноваційні технології, що доречно використовувати в процесі формування мовленнєвих компетентностей.

Тема 4. Роль керівника та вихователя-методиста в організації роботи з розвитку мовлення у закладі дошкільної освіти

Питання для обговорення:

1) Планування роботи з розвитку мовлення в ЗДО.

2) Види і зміст методичного контролю стану мовленнєвого розвитку дошкільників.

3) Види перевірки роботи з розвитку мовлення, яку здійснює вихователь-методист. Схеми перевірок.

4) Спостереження та аналіз заняття з розвитку мовлення. Алгоритм аналізу.

5) Спостереження та аналіз роботи вихователя з розвитку мовлення в повсякденному житті. Схема аналізу.

Література: 1-8.

Питання для самоконтролю:

- Відповідно до схеми розробіть річний план вивчення досвіду роботи вихователя на рік.

- Складіть план роботи методичного об'єднання на тему «Нові методичні технології навчання дітей дошкільного віку».

- Підготуйте дискусію на тему «Способи вдосконалення мовленнєвого розвитку в національному ЗДО».

Тема 5. Робота з розвитку мовлення в управлінні освіти
Питання для обговорення:

- 1) Зміст тематичної перевірки з розвитку мовлення в ЗДО.
- 2) Вивчення стану мовленнєвого розвитку дітей управлінням освіти. Вимоги до складання документації.
- 3) Кваліметричний підхід в оцінці роботи ЗДО з формування мовленнєвої компетентності дошкільників.
- 4) Форми підвищення кваліфікації вихователів.

Література: 1-8.

Питання для самоконтролю:

- Проаналізуйте схему складання акту тематичної перевірки ЗДО із розвитку мовлення.
- Підготуйте план-конспект методичного заходу з молодими вихователями з питань мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку.

Тема 6. Контроль за дотриманням принципів наступності й перспективності навчання дітей рідної мови в ЗДО та в початковій школі

Питання для обговорення:

- 1) Розвиток у дошкільників мовленнєвої готовності до школи.
- 2) Наступність у мовленнєвому розвитку вихованців ЗДО та першого класу НУШ.
- 3) Методика формування оцінно-контрольних дій у навчально-мовленнєвій діяльності.

Література: 1-9.

Питання для самоконтролю:

- Батьки Оленки звернулися до молодій виховательки: «Наша Оленка через рік піде до школи, але вона знає дуже мало літер і не вміє читати й писати. Чи досить тих знань, що є у неї, для вступу до школи?». Як би ви відповіли на це

запитання? Щоб відповісти на нього, треба з'ясувати скільки років дівчинці. Який рівень знань повинні мати діти, йдучи до школи. Які навички з підготовки до навчання грамоти мають бути сформовані? Які зміни в підготовці до школи передбачені новими державними документами про освіту?

- Схарактеризуйте методику обстеження уміння виділяти перший та останній звуки у слові.

- Проаналізуйте методику обстеження мовленнєвої підготовленості дітей до школи.

- У чому суть методики формування оцінно-контрольних дій у навчально-мовленнєвій діяльності. Обґрунтуйте вашу відповідь.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Теоретичні засади мовленнєвого розвитку дітей раннього і дошкільного віку

1.Скласти термінологічний словник до тем курсу.

2. Скласти картотеку публікацій за 5 років з питань мовленнєвого розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

3. Опрацювати наукові матеріали, які стосуються проблеми мовленнєвого розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

4.Представити аналіз сучасних підходів у дослідженні проблеми мовленнєвого розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

5.Провести діагностику мовленнєвого розвитку дітей (вікова група за вибором).

Тема 2. Традиційні й сучасні технології мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку

1.Скласти картотеку публікацій за 5 років з питань теми лекції.

2. Розробити план організації та проведення круглого столу «Робота з розвитку мовлення дітей у ЗДО: традиції чи інновації?».

3. Підготувати анотації на дві статті з журналу «Дошкільне виховання» з проблем теми.

4. Обґрунтувати одну з традиційних та одну з новітніх технологій мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку.

Тема 3. Професійно-мовленнєва діяльність вихователя закладу дошкільної освіти

1. Скласти картотеку публікацій за 5 років з питань теми лекції.

2. Виписати ключові поняття теми та надати їхнє визначення.

3. Проаналізувати дві наукові публікації з питань теми.

4. Дібрати діагностичний інструментарій та представити аналіз стану готовності майбутнього вихователя до роботи з розвитку мовлення дітей.

5. Скласти план консультації з батьками дітей дошкільного віку з питань розвитку мовлення дітей.

Тема 4. Компетентнісний підхід як основа організації роботи з розвитку мовлення в закладі дошкільної освіти

1. Скласти картотеку публікацій за 5 років з питань теми лекції.

3. Визначте форми, методи, засоби освітньої діяльності із майбутніми вихователями ЗДО, котрі, на нашу думку, сприяють формуванню їхньої мовленнєвої компетентності.

4. Обґрунтувати особливості використання інноваційних технологій в процесі формування мовленнєвих компетентностей дошкільників (фонетичної, лексичної, граматичної, мовленнєвої). Навести приклади.

5. Проаналізувати дві наукові публікації з питань теми.

Тема 5. Роль керівника та вихователя-методиста в організації роботи з розвитку мовлення у закладі дошкільної освіти

1. Скласти картотеку публікацій за 5 років з питань теми лекції.
2. Запропонуйте Ваші варіанти змісту педагогічної практики, враховуючи матеріали теми.
3. Визначте вимоги до менеджера дошкільної освіти.
4. Проаналізувати дві наукові публікації з питань теми.

Тема 6. Планування роботи з розвитку мовлення в ЗДО

1. Проаналізувати календарний та перспективний плани вихователя.
2. Проаналізувати дві наукові публікації з питань теми.
3. Проаналізувати та описати передовий педагогічний досвід з проблеми.

Тема 7. Робота з розвитку мовлення в управлінні освіти

1. Складіть план роботи творчої групи на тему «Варіативні програми виховання та навчання дітей у ЗДО: результати та перспективи».
2. Складіть план проведення огляду науково-методичної літератури на тему «Методика розвитку мовлення дітей».
3. Складіть перспективний тематичний план на квартал для однієї з вікових груп на тему «Дидактичні ігри з розвитку мовлення».
4. Зробити аналіз відвіданого заняття (дата, тривалість) відповідно до схеми аналізу занять із розвитку мовлення.

Тема 8. Контроль за дотриманням принципів наступності й перспективності навчання дітей рідної мови в ЗДО та в початковій школі

1. У методичній літературі існують різні погляди щодо місця вправ у підготовці руки дитини до письма: а) складова

частина занять із навчання грамоти; б) складова частина занять з математики; в) складова частина занять з образотворчого мистецтва; г) індивідуальне заняття. Яка ваша думка з цього приводу? Обґрунтуйте свою думку.

2. Проаналізувати три наукові публікації за останні п'ять років з питань теми.

3. Охарактеризувати одну із діагностичних методик, що мають на меті визначити готовність дитини до школи.

4. Розробіть план проведення консультації з батьками з питань теми.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базові джерела:

1. Атрощенко Т.О. Методика викладання дисциплін лінгво-дидактичного циклу: Навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу. Київ: Кондор-Видавництво, 2014. 164 с.

2. Базовий компонент дошкільної освіти. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>

3. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання : монографія. Київ: Світич, 2006. 304 с.

4. Богущ А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. 2-е видання. Київ: Видавничий дім «Слово», 2010. 374 с.

5. Богущ А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і практика навчання дітей рідної мови: Підручник. Київ: Вища школа., 2007. 542 с.

6. Богущ А.М., Гавриш Н.В., Саприкіна О.В. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. Київ: Видавничий дім «Слово», 2009. 408 с.

7. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник / І.М. Дичківська. – К : Академвидав, 2004. – 352 с.

8. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Підручник. Реком. МОНмолодьспорт України для студ. ВНЗ / І.М. Дичківська. – 2-ге вид., доп. – К. : Академвидав, 2012. – 352 с.

9. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Академ-видав, 2006. 456 с.

10. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Затверджено МОНУ як навчальний посібник. К : Знання, 2005. 450 с.

Допоміжні джерела:

11. Гавриш Н.В. Технологія «Художнє слово і дитяче мовлення»: Методичний посібник. 2012. 11 с.
12. Дичківська І. М. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності: дис. докт. пед. наук: 13.00.04. «Теорія і методика професійної освіти». Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, Харків, 2018.
13. Зайцев Н. А. Письмо, чтение, счет. Санкт-Петербург: «Лань», 1998. 224 с.
14. Зязюн І.А., Крамущенко Л.В., Кривонос І.Ф. Педагогічна майстерність: підручник. 3-тє видання, доповн. і переробл. Київ. СПД Богданова А.М., 2008. 376 с.
15. Ионова Е. Н. Вальдорфская педагогика: теоретико-методологические аспекты: [монография]. Харьков: Бизнес-Информ, 1997. 300 с.
16. Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ: Методичний посібник / Дятленко Н., Гончаренко А., Шевчук А. та ін. Шкільний світ, 2010. 126 с.
17. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей раннього віку “Соняшник”. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 88 с.
18. Кононко О. Вихователь-методист: стратег і тактик. Вихователь -методист дошкільного закладу 2013, № 4.
19. Кононко О. Керівник дошкільного навчального закладу: особистість і професіоналізм. Практика управління дошкільним закладом, 2012, №5.
20. Крутій К. Взаємодія з батьками та взаємовідносини з дітьми. 1111 запитань до професора. Запоріжжя, 2012. С. 224–275.
21. Крутій К. Л. Інтеграція в дошкільній освіті як інноваційне явище, або що треба знати про інтеграцію? [Електронний ресурс]. Сайт ukrdeti.com. Режим доступу

: http://ukrdeti.com/wp-content/uploads/2017/08/Стаття_проф.Крутій-К._Інтеграція.pdf.

22. Крутій К. Планування роботи сучасного дошкільного навчального закладу: поняття, особливості, умови ефективної реалізації. Ліпс, 2005. 208 с.

23. Піроженко Т.О. Мовленнєве зростання дошкільника. Київ: Грайлик. 1999.

24. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 144 с.

Інтернет-ресурси

1. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_503

2. <http://osvita.ua/legislation/law/2231>

3. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkolacompressed.pdf><http://esl-lab.com>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ЩО ВІНОСИТЬСЯ НА МОДУЛЬНИЙ ТА СЕМЕСТРОВИЙ КОНТРОЛЬ

Дошкільна лінгводидактика – наука про становлення і розвиток мовлення дітей раннього та дошкільного віку.

Характеристика сучасного етапу розвитку української дошкільної лінгводидактики.

Закономірності мовленнєвого розвитку дітей раннього і дошкільного віку та їх врахування в практичній діяльності вихователя ЗДО.

Традиційні й сучасні технології мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку.

Використання загально-педагогічних технологій в практиці розвитку мовлення й навчання дітей рідної мови (проектні технології, ейдетика тощо).

Технологія раннього навчання Гелена Домана (читання).

Технологія раннього інтенсивного навчання грамоти М.Зайцева.

Методика використання схем-моделей у лексико-граматичній роботі К.Крутії.

Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника (Т.Піроженко).

Навчання раннього читання за методикою Л.Шелестової.

Мовлення вихователя як зразок та передумова ефективного мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку.

Педагогічні засади культури мовлення вихователя ЗДО.

Мовленнєвий етикет вихователя.

Організація професійно-мовленнєвого спілкування вихователя з дітьми.

Культура міжнаціонального спілкування – основа професійної діяльності вихователя в умовах полікультурного регіону.

Формування готовності майбутнього вихователя до навчання дітей рідної мови у процесі фахової підготовки.

Компетентнісний підхід в дошкільній освіті.

Сутність компетентності й компетенції як педагогічних категорій.

Види мовленнєвих компетентностей та шляхи їх формування у дітей дошкільного віку.

Комунікативна компетентність, її структура та загальна характеристика.

Особливості використання інноваційних технологій в процесі формування мовленнєвих компетентностей дошкільників (фонетичної, лексичної, граматичної, мовленнєвої).

Функції керівника ЗДО в організації роботи з розвитку мовлення. Функції вихователя-методиста в організації роботи з розвитку мовлення.

Форми організації методичної роботи в ЗДО з формування мовленнєвої компетентності дітей раннього та дошкільного віку.

Види і зміст методичного контролю стану мовленнєвого розвитку дошкільників.

Види перевірки роботи з розвитку мовлення, яку здійснює вихователь-методист.

Планування роботи з розвитку мовлення в ЗДО.

Специфіка планування роботи з розвитку мовлення в ЗДО на заняттях (види і типи мовленнєвих занять, їх кількість, тематика й зміст).

Специфіка планування роботи з розвитку мовлення поза заняттями (під час режимних процесів, екскурсій, відвідувань театру, свят і розваг).

Планування індивідуальної роботи з розвитку мовлення.

Роль головних спеціалістів управління освіти в організації роботи з розвитку мовлення дітей у ЗДО.

Зміст тематичної перевірки з розвитку мовлення в ЗДО.

Вивчення стану мовленнєвого розвитку дітей управлінням освіти.

Планування роботи з розвитку мовлення в управліннях освіти.

Кваліметричний підхід в оцінці роботи ЗДО з формування мовленнєвої компетентності дошкільників.

Форми підвищення кваліфікації вихователів.

Сутність принципів наступності й перспективності навчання дітей рідної мови в ЗДО і першому класі.

Звуковий аналітико-синтетичний метод навчання грамоти та шляхи його реалізації в мовній освіті дошкільників.

Підготовка руки дитини до письма як передумова формування мовленнєвої компетентності.

Діагностичні методики обстеження мовленнєвої готовності дітей до школи.

АНКЕТА

для самоаналізу педагогів щодо організації та здійснення мовленнєвого розвитку

1. Я знаю, що мовленнєва компетенція – це
2. Мовленнєва компетенція складається з таких компонентів
(*підкреслити правильне*)
фонетичний лексичний граматичний
комунікативний організаційний монологічний
діалогічний
3. Вирішальним фактором у розвитку мовлення дітей є мовленнєве середовище
Стихійне середовище – це _____
Стимульоване середовище – це _____
4. Я вважаю, що мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку у ЗДО відбувається у двох формах: під час організованих занять та у повсякденному житті. Так чи ні?
5. Зазвичай я проводжу заняття з розвитку мовлення, яке має таку структуру: _____
6. У повсякденному житті я можу організовувати роботу щодо розвитку мовлення дитини під час _____
7. Для розвитку зв'язного монологічного та діалогічного мовлення можна використовувати наступні методи _____
8. Для розвитку звукової культури мовлення можна використовувати наступні методи _____
9. Для навчання дітей граматики в моїй «скарбничці» є такі дидактичні ігри (назвати 5 і більше): _____
10. Планую зробити\розробити\створити\провести _____ до _____ 20____ року
11. Я думаю, що мені треба поглибити знання про _____.

ВИМОГИ ДО МОВЛЕННЯ ВИХОВАТЕЛЯ ЗДО

Культура мовлення є обов'язковим елементом загальної культури людини. Не випадково вважається, що мовлення людини – її візитна картка, оскільки від того, наскільки грамотно людина висловлює свої думки, залежить її успіх не лише у повсякденному спілкуванні, але й у професійній діяльності. Особливо актуальне це твердження щодо мовлення педагога, який працює з дітьми дошкільного віку.

Один з провідних напрямів діяльності вихователя дитячого садка – формування усного мовлення та навичок мовленнєвого спілкування, що спирається на володіння рідною літературною мовою.

Основним механізмом оволодіння дітьми рідною мовою є наслідування. У дослідженнях основоположників методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку Єлизавети Тихеєвої та Фелікса Сохіна наголошується, що діти вчатьсь говорити завдяки слуху та здатності наслідувати. Дошкільники говорять те, що чують, оскільки внутрішні організми мовлення у дитини утворюються лише під впливом систематично організованого мовлення дорослих.

До мовлення вихователя ЗДО сьогодні ставляться високі вимоги, і проблема підвищення його культури мовлення розглядається у контексті підвищення якості дошкільної освіти.

Без сумніву, якість мовлення вихователів є надзвичайно важливим аспектом мовленнєвої роботи з дітьми. Адже дошкільники, наслідуючи оточення, переймають не лише всі тонкощі правильної вимови, інтонації, граматичної будови речень, але й ті недоліки, які є в мовленні дорослих. А отже, від культури мовлення вихователя залежить культура мовлення дітей. Трапляється, що у зверненнях до дітей педагоги вживають суржик, жаргонізми, просторічні вислови, елементи молодіжного сленгу. Відтак, діти змушені сприймати запропоновану їм культуру мовлення і стрімко вбирають у себе

позитивні і негативні способи спілкування, мовленнєвої поведінки, моральні установки людей свого найближчого оточення.

Тому так важливо формувати культуру мовлення насамперед самих педагогів, зокрема у процесі пошуку кожною людиною власних смислів у будь-якому знанні. Отже, збагативши мовлення вихователя, маємо шанс створити висококультурне мовленнєве середовище для дітей.

У сучасних дослідженнях проблем підвищення культури мовлення педагога виділяють компоненти його професійного мовлення і вимоги до нього.

До компонентів професійного мовлення педагога відносяться:

- якість мовного оформлення мовлення;
- ціннісно-особистісні установки педагога;
- комунікативна компетентність;
- чіткий відбір інформації для створення вислову;
- орієнтація на процес безпосередньої комунікації.

Серед вимог до мовлення педагога ЗДО виділяють:

Правильність - відповідність мовлення мовним нормам. Педагогу необхідно знати і виконувати у спілкуванні з дітьми основні норми рідної мови: орфоепічні норми (правила літературної вимови), а також норми утворення і зміни слів;

Точність - відповідність змісту мовлення та інформації, яка лежить у його основі. Педагогу слід звернути особливу увагу на семантичний (смысловий) аспект мовлення, що сприяє формуванню у дітей навичок точності слововживання;

Логічність - вираження у смислових зв'язках компонентів мовлення і відносин між частинами та компонентами думки. Педагогу слід враховувати, що саме у дошкільному віці закладаються уявлення про структурні компоненти зв'язного вислову, формуються навички використання різних способів внутрішньо-текстових зв'язків;

Чистота - відсутність у мовленні елементів, невластивих літературній мові. Усунення із активного мовлення

нелітературної лексики - одне із завдань мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Тому, зважаючи на те, що у цьому віці провідним механізмом мовленнєвого розвитку є наслідування, педагогу необхідно піклуватися про чистоту власного мовлення: неприпустимо використовувати слова-паразити, діалектні, жаргонні слова;

Виразність - особливість мовлення, що допомагає захоплювати увагу і створювати атмосферу емоційного співпереживання. Виразність мовлення педагога є потужним засобом впливу на дитину. Володіння педагогом різними засобами виразності мовлення (інтонація, темп мовлення, сила, висота голосу тощо) сприяє не лише формуванню довільності виразності мовлення дитини, але й повнішому усвідомленню дитиною змісту мовлення дорослого, формуванню вміння виражати своє ставлення до предмета розмови;

Багатство - уміння використовувати всі мовні одиниці з метою оптимального вираження інформації. Педагогу слід враховувати, що в дошкільному віці формуються основи лексичного запасу дитини, тому багатий лексикон самого педагога сприяє не лише розширенню словарного запасу дитини, але й допомагає сформувати у неї навички точності слововживання, виразності й образності мовлення;

Доцільність - вживання у мовленні одиниць, відповідних ситуації та умовам спілкування;

Невербальні засоби спілкування - уміння педагога не лише говорити з дитиною, але й чути її.

Безумовно, знання педагогом ЗДО зазначених вимог, їх дотримання і постійне вдосконалення свого мовлення - це запорука успішності роботи з мовленнєвого розвитку дітей раннього та дошкільного віку.

ІГРИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДРІБНИХ М'ЯЗИВ ПАЛЬЦІВ РУКИ, ОКОМІРУ ДІТЕЙ

Ігри для розвитку дрібних м'язів пальців руки, окоміру дітей Дрібні м'язи пальців і точні, координовані тонкі рухи руки дитини розвиваються в процесі дидактичних ігор. Такі ігри доступні дітям уже з молодшого дошкільного віку. В дитячих садках їх проводять доволі часто. Однак вихователі не завжди правильно визначають, з якою метою планується та чи інша гра. Здебільшого підкреслюють один бік, а саме: ознайомлення з кольором, формою, величиною або матеріалом предмета, залишаючи осторонь завдання з розвитку дрібних м'язів пальців, передпліччя, координованих рухів руки, окоміру. Дидактичні ігри з дрібним роздавальним матеріалом - зручний засіб для вправлення руки дитини, підготовки її до оволодіння технікою письма. Рекомендовані нижче ігри можна проводити як на заняттях, так і під час прогулянок.

«Що в мішечку?»

Мета: навчити дітей розпізнавати предмети на дотик, визначати їх форму, довжину; розвивати дрібні м'язи пальців.

Матеріал: довгі й короткі палички, плоскі геометричні фігури (квадрат, прямокутник, трикутник) та іграшки (ялинка, гриби), розбірні матрешки (від найменшої до найбільшої).

Хід заняття: вихователь разом із дітьми розглядає предмети - палички, матрешки, геометричні фігури. Потім звертається до них: - А тепер, діти, ми з вами пограємося. У мене в мішечку є різні предмети, деякі з них ми розглядали, але є й такі, з якими ви гралися раніше. Той, кого я викличу, повинен рукою залізти у мішечок і на дотик, не дістаючи предмета, визначити, що це за предмет, якого він розміру чи довжини. Наприклад: «Це - довга паличка», або «Це - маленький грибочок». Можна запропонувати дитині знайти такий самий предмет на столі у

вихователя, порівняти їх. У подібних іграх діти сьомого року життя можуть визначати на дотик, з якого матеріалу зроблені предмети, їх поверхню.

«Склади іграшку»

Мета: навчити дітей співвідносити свої дії зі зразком; розвивати координацію рухів, м'язи пальців та п'ясті руки.

Матеріал: розбірні діжечки, яйця, грибки, матрешки, башти.

Хід заняття: вихователь показує дітям іграшки і пояснює, що вони розбираються, вставляються одна в одну, що іграшки різного розміру: від найменшої до найбільшої. За вказівкою вихователя, кожна дитина, отримавши іграшку, розбирає її, а потім складає. Виконавши завдання, діти обмінюються іграшками.

«Відгадай на дотик»

Мета: закріпити знання дітей про сипкі матеріали (цукор, пісок, сіль, борошно тощо); розвивати м'язове відчуття, дрібні м'язи пальців.

Матеріал: сипкі речовини в розетках (рис, пшоно, манна крупа, вермішель, цукор, пісок, сіль, борошно), хусточки для дітей.

Хід заняття:

I варіант. Спочатку вихователь виставляє на стіл розетки із сипкими речовинами. Потім з'ясовує, чи знають діти, для чого вони потрібні, як називаються і чим відрізняються. У другій частині заняття вихователь пропонує дітям заплющити очі або зав'язати їх хустинкою. Потім підносить до кожної дитини розетку, в якій насипана якась речовина і пропонує на дотик розпізнати цю речовину, й обґрунтувати свої міркування.

II варіант. Вихователь розкладає на столі предмети, виготовлені з різного матеріалу. Діти із заплющеними очима на дотик визначають матеріал. Наприклад, книжка зроблена з паперу, хусточка - з тканини, олівець і паличка - з дерева, ложка - з металу тощо.

«Великі й маленькі»

Мета: навчити розрізняти предмети за розміром, зіставляти їх; вправляти окомір дітей; розвивати м'язи руки.

Матеріал: різні за величиною (маленькі, середні, великі) предмети: яйця, грибочки, діжечки, ляльки, олівці, ложечки, прапорці, геометричні фігури.

Хід заняття: вихователь розставляє перед кожною дитиною по три коробочки різного розміру. Потім разом із дітьми розглядає предмети й пояснює, що їх треба порозкладати у коробочки за розмірами: у маленьку - маленькі, у велику - великі. Перевіряє виконання завдання.

«Кожну намистинку на свою нитку»

Мета: навчити дітей діяти за зразком, зіставляти схожі предмети між собою, закріплювати знання кольорів; розвивати окомір, дрібні м'язи пальців руки, координацію рухів; виховувати зосередженість, уважність.

Матеріал: шість кольорових ниток завдовжки 18-20 см з накрохмаленими кінцями; різнокольорове глиняне намисто.

Хід заняття: у грі беруть участь 5-6 дітей. На столі в коробочках лежить різнокольорове намисто й різнокольорові нитки. Діти розглядають їх, називаючи якого вони кольору. Потім нанизують намисто відповідного кольору на нитку такого самого кольору. Нанизане намисто надягають на ляльок.

Навчально-методичне видання

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИЦТВО
ЛІНГВО-ДИДАКТИЧНИМ РОЗВИТКОМ
ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ**

Методичні рекомендації

Укладач Т.О. Атрощенко

Тираж 10 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ,
89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>